

Трени М. Г. Чернишевського

Василь Стус

I

Народе мій, коли тобі проститься
крик передсмертний і тяжка сльоза
розстріляних, замучених, забитих
по соловках, сибірах, магаданах?
Державо напівсонця, напівтьми,
ти крутишся у гадину, відколи
тобою неспокутний трусить гріх
і докори сумління дух потворять.
Казися над проваллям, балансуй,
усі стежки до себе захаращуй,
а добре знаєш — грішник усесвітній
світ за очі од себе не втече.
Це божевілля пориву, ця рвань
всеперелетів — з пекла і до раю,
це нависання в смерть, оця жага
розтлінного
весь білий світ розтлити
і все товкти, товкти зболілу жертву,
щоб вирвати прощення за свої
жахливі окрутенства — то занадто
позначено по душах і хребтах.
Тота сльоза тебе іспопелить,
і лютий зойк завруниться стожало
ланами й луками. І ти збагнеш
обнавіснілу всенищівність роду,
Володарю своєї смерті, доля —
всепам'ятка, всечула, всевидюща —
нічого не забуде, не простить.

II

Виснажуються надра: по світах,
по диких нетрях, криївках і кублах
розсовано твій рідний суходіл.
Німі, нерозпізнанні вже уста,

серця студені, тьмою взяті очі
і шкарубкі долоні, де вже доль
не розпізнаєш лінії. То рештки
душі твоєї, що напівжива.
О болю, болю, болю, болю мій!
Куди мені податися, щоб тільки
не трудити роз'ятреної рани,
не дерти горла криком навісним?
Стою, мов щовб, на вічній мерзлоті,
де в сотню мишачих слідів угнались
розпадки тьмаві — і скупі сльози,
що на морозі мерзне, ледь тамую:
це ж ти, мій краю, в цятках крові — ти!
Займанщино пекельна! Де не скинь
страпатим оком — то охлялі надра,
то рідний край пантрує звідусюди.
"Це ж я (на голос Йорика) — це ж я".

III

Чотири вітри полощуть душу,
у синій вазі стеблина яра,
у вирві шалу, в світ-завірюсі
чорніє безум хитай-води.
Біля колчану хвостаті мітли,
під борлаками, як запах бозу,
убрався обрій вороноконій
у смерк, у репет, у крик, у кров.
Новгородці, новгородці!
Загородила пуга дорогу.
У синій вазі стеблина яра.
Як білий бісер — холодний піт.
О білий світе сторчоголовий —
опріч опричнин — куди подітись?
Кошлатий обрій вороноконій
йде берегами ридай-ріки.

IV

Боже, не літості — лютості,
Боже, не ласки, а мсти,

дай розірвати нам пута ці,
ретязі ці рознести.
Дай нам серця неприкаяні,
дай стрепіхатий стогнів,
дум смолоскипи розмаяні
між чужинецьких вогнів.
Пориве, пориве, пориве,
ревом порвемося в лет.
Бач — розсвітається зариво,
хай і на смерть, а вперед.
Благословенна хай буде та
куля туга, що разить
плоть, щоб її не марудити
в перечеканні століть.
Боже, розплати шаленої,
Боже, шаленої мсти,
лютості всенаученної
нам на всечас відпусти.

V

Зрадлива, зраджена Вітчизна в серці дзвонить
і там росте, наш пригнітивши дух.
Ви, нею марячи, зазнайте скрух і скрух —
і най вас Бог, і най вас Бог боронить.
Розкошлані на всіх вітрах вагань,
як смолоскипи молодого болю,
в неволі здобули для себе волю,
ногою заступивши смертну грань.
Щедрує вам безсмертя щедрий вечір
в новій Вітчизні — по громадді спроб.
Отож не ремствуйте, що вам на лоб
поклав Господь свій світлий перст нищівний.